

* นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรม
คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
E-mail: sampao1981@gmail.com

** ศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปการออกแบบเชิงวัฒนธรรม
คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Received: October 10, 2022 | Revised: November 25, 2022 | Accepted: December 6, 2022

06

วัฒนธรรมการแต่งกายสตรีมุสลิม: มุมมองอัตลักษณ์การดำรงอยู่ของความศรัทธา และความงามในบริบทปัจจุบัน

Dress Practices of Muslim Women:
A Perspective on the Identity of Faith
and Beauty in the Modern Environment

บทคัดย่อ

บทความนี้เรียบเรียงจากการได้ศึกษาวัฒนธรรมอิสลาม อัตลักษณ์ของการดำรงอยู่ของความศรัทธา อัตลักษณ์การแต่งกายสตรีมุสลิม ความสัมพันธ์ของการแต่งกายกับหลักศาสนาอิสลาม วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีมุสลิมทั้งในอดีตและปัจจุบันซึ่งเป็นสากล การแต่งกายตามหลักคำสอนและการตีความการแต่งกายสตรีมุสลิม ความงามในบริบทมุสลิม อัตลักษณ์มุสลิมในกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีมุสลิม ทักษะของสตรีมุสลิมชาวไทยที่มีทัศนคติเห็นแตกต่างกันออกไปในเรื่องของศาสนบัญญัติ เรื่องการแต่งกายและรวมถึงการใช้ชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ อย่างไรก็ตามสตรีมุสลิมมีการแสดงออกของอัตลักษณ์การดำรงอยู่ของความศรัทธาทั้งในแง่การดำเนินชีวิต และในแง่วัฒนธรรมการแต่งกาย ความเชื่อ ความศรัทธา คำสอนต่าง ๆ ของศาสนาที่ยังคงเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติของชาวมุสลิมที่สืบทอดต่อกันมา เพื่อให้สตรีมุสลิมมีความปลอดภัยจากสังคม การแต่งกายตามหลักศรัทธายังคงมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในศาสนาอิสลาม เป็นอารมณ์แห่งความยำเกรง เป็นความสุภาพและลุ่มลึกผู้สวมใส่และผู้พบเห็น ปัจจุบันการแต่งกายสตรี

มุสลิมมีการปรับให้เหมาะสมกับกิจกรรมในการดำเนินชีวิตของตนมากขึ้น โดยยึดหลักแนวทางการปฏิบัติที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์สตรีมุสลิมไว้ได้อย่างชัดเจน

จากการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการพบว่า แม้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนการแต่งกายของสตรีมุสลิมในปัจจุบันให้มีความทันสมัยและเหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของตนมากขึ้น แต่สตรีมุสลิมก็ยังคงตระหนักและเห็นคุณค่าของความศรัทธาต่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์การแต่งกายและความสำคัญในหลักคำสอนอยู่เสมอจากฐานหนึ่งสู่อีกฐานหนึ่ง

คำสำคัญ : การแต่งกาย อัตลักษณ์ ความศรัทธา ความงาม สตรีมุสลิม

Abstract

This paper studied Islamic culture, including religious identity, the identity of Muslim women in Thailand through dress practices; the relation between dress practices and religion principles; dress practices in the past and present as well as following Islamic doctrinal interpretation; Islamic views of beauty; and Muslim identity in a changing world.

Social and cultural changes have impacted Muslim women's dress practices through diverse attitudes about religious law, influencing lifestyles. However, Muslim women express constancy in Islamic identity through lifestyle and dress practices. To adapt to societal guidelines, Muslim women use belief in Islamic doctrine as bywords. Dressing to follow doctrine remains essential to the Islamic way of life, as a sign of respect, appropriateness, and awareness. Muslim women's dress practices in modern times adapted to suit modern lifestyles, yet retained the distinct identity of Muslim women.

Documentary research of the literature indicated that cultural diversity affected dress practices of modern Muslim women, who still value faith, its identity expressed by dress practices, and the significance of transmitting religion principles across generations.

Keywords : Dress, Identity, Faith, Beauty, Muslim women

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม ระบบการเมืองการปกครอง นวัตกรรมและเทคโนโลยี อันเป็นผลมาจากการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายที่แสดงถึงสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น สิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง คือวัฒนธรรมการแต่งกายซึ่งดำรงความศรัทธาเป็นอัตลักษณ์ของความเป็นสตรีมุสลิมที่ยังคงสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทุกมิติข้างต้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อมนุษย์ สังคม และวัฒนธรรมโดยตรง จากจำนวนประชากรของโลกมีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากเป็นอันดับที่ 2 รองจากศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีอัตราการเติบโตของจำนวนผู้นับถือรวดเร็วที่สุดในโลก โดยมีประชากรมุสลิมประมาณ 1,800 ล้านกว่าคน และประชากรไทยที่เป็นชาวมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 5.4 รองลงมาจากผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 93.5 (กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) จากข้อมูลดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการแต่งกายที่อาจมีความแตกต่างกันของผู้นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ

นริศรา สือไพศาล (2558, น.7-8) จากบทความเรื่องผู้หญิงมุสลิมในยุคโลกาภิวัตน์: ติความและต่อรอง ศรัทธาและการเปลี่ยนแปลง ได้กล่าวไว้ว่า ทัศนคติของสตรีมุสลิมชาวไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ละคนต่างมีมุมมองที่แตกต่างกันในเรื่องของศาสนบัญญัติทั้งในเรื่องการแต่งกาย รวมถึงบัญญัติการใช้ชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ในทัศนะของศาสนาอิสลาม สตรีมุสลิมที่ดั้นจะต้องเป็นคนที่ยึดมั่นในพระผู้เป็นเจ้า ศึกษาอัลกุรอาน เพื่อตระหนักและทราบซึ่งถึงความงดงามแห่งศาสนา แต่งกายปกปิดเรือนร่าง เปิดเผยได้เพียงใบหน้าและฝ่ามือละหมาดวันละ 5 ครั้ง และยึดมั่นในการเป็นมุสลิมะฮ์ที่ดี

การแต่งกายของสตรีมุสลิม เป็นข้อบัญญัติที่ชาวมุสลิมให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าข้อบัญญัติศาสนาอิสลามจะให้ความเท่าเทียมแก่สตรีและบุรุษ แต่ก็ได้อธิบายเพิ่มว่า ตามธรรมเนียมชาตินั้น สตรีมีลักษณะทางกายภาพที่งดงามและละเอียดอ่อนมากกว่าบุรุษ ดังนั้นคุณสมบัติเฉพาะของสตรีทำให้พวกเธอแต่งกายโดยมีลักษณะเฉพาะมากกว่า โดยให้เหตุผลในเรื่องความเหมาะสมและความปลอดภัย (นริศรา สือไพศาล, 2558, น.8) ตามบัญญัติในศาสนาอิสลาม “โอ้ นบีเอ๋ย จงกล่าวแก่บรรดาภริยาของเจ้า และบุตรสาวของเจ้า และบรรดาหญิงของบรรดาผู้ศรัทธา ให้พวกนางดึงเสื้อคลุมของพวกนางลงมาปิดตัวของพวกนาง นั่นเป็นการเหมาะสมยิ่งกว่าที่พวกนางจะเป็นที่รู้จัก เพื่อนางจะไม่ถูกรบกวนและอัลลอฮฺทรงเป็นผู้อภัยผู้ทรงเมตตาเสมอ” (ศุนัยค์ษะรีฟฟาฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน, 2564. บทซูเราะฮ์ที่ 33 อัลอะหซาบ ญุซ

ที่ 22, หน้า 1059)

จากบทบัญญัติข้างต้นในคัมภีร์ได้มีคำแปลอธิบายไว้ว่า คือ ให้พวกนางเหล่านั้นสวมเสื้อคลุม ๆ ซึ่งจะช่วยปกปิดความสวยงามและเครื่องประดับของพวกนาง เพื่อป้องกันการกล่าวร้ายแก่นาง และแยกให้แตกต่างจากลักษณะของผู้หญิงอาหรับ (เป็นแนวคิดของศาสนาอิสลามที่กล่าวถึงยุคในคาบสมุทรอาหรับ ก่อนที่ศาสนาอิสลามจะถือกำเนิด) อัญญาบรีย์ รายงานจากอับนุอับบาส ซึ่งกล่าวกับอาเยฮ์ว่า อัลลอฮ์ทรงใช้บรรดาหญิงผู้ศรัทธาว่า เมื่อพวกนางจะออกจากบ้าน ให้พวกนางคลุมศีรษะและปกปิดใบหน้าด้วยเสื้อคลุมของพวกนาง และเปิดช่องสำหรับนัยน์ตาเพียงอย่างเดียว ซึ่งในการปกปิดเช่นนั้นเป็นการปกป้องป้องกันพวกนางให้พ้นจากคำพูดของพวกมนุษย์เลวทราม และเป็นการแยกพวกนางให้แตกต่างจากพวกทาสี (คนรับใช้เพศหญิง) (ศุญัยษัตริย์ฟาฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน, 2564. บทซูเราะฮ์ที่ 33 อัลอะหฺซาบ ญุซที่ 22, หน้า 1059)

ภาพที่ 1 การแต่งกายสตรีมุสลิมในอดีตที่สวมใส่ชุดที่ปกปิดเรือนร่าง เปิดเผยเพียงใบหน้าและฝ่ามือรูปทรงชุดหลวม
ที่มา: เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531, น.261 กลุ่มชาติพันธุ์:ชาวไทยมุสลิม

ในปัจจุบันประเทศไทยผู้นับถือศาสนาอิสลามหรือประชากรชาวมุสลิมมีสัดส่วนที่น้อยกว่าผู้นับถือศาสนาพุทธ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สตรีชาวมุสลิมมีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สำหรับสตรีมุสลิมการแสดงออกทางอัตลักษณ์การดำรงอยู่ของความศรัทธาทั้งในแง่การดำเนินชีวิตและในแง่วัฒนธรรมการแต่งกายซึ่งเป็นส่วนที่แสดงออกจากภายในสู่ภายนอก

ภาพที่ 2 การแต่งกายสตรีมุสลิมในปัจจุบันที่สวมใส่ชุดที่ปกปิดเรือนร่าง เปิดเพียงใบหน้าและมีมือรูปทรงชุดหลวม
ที่มา: <https://islamhouse.muslimthaipost.com/article/20859>

จากวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีมุสลิมในปัจจุบันกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ต่าง ๆ ในกระแสโลกาภิวัตน์และความทันสมัย ทั้งในลักษณะที่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและท้องถิ่นต่าง ๆ ถูกกัดกร่อนและถูกบีบคั้นให้สร้างความเข้มแข็งและฟื้นฟูอัตลักษณ์ของตนนั้น เมื่อพิจารณาในมิติของอัตลักษณ์ของมุสลิมปรากฏการณ์หนึ่งที่กำลังเกิดขึ้นก็คือ การปรับตัวและเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิม ในกระแสการแข่งขันระหว่างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและอัตลักษณ์อิสลามสากล และอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมภายนอกที่มีพลังการครอบงำและผลก็คือ อัตลักษณ์มุสลิมได้ถูกหล่อหลอม ปรับเปลี่ยน เลื่อนไหลตามวัฒนธรรมตะวันตก แต่ก็ยังสามารถอยู่รอดได้ในสนามแห่งการต่อรองทางอัตลักษณ์ได้อย่างน่าสนใจ (ฮาฟิซ สาและ, 2557, น.331-332)

ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาถึงวัฒนธรรมในความหมายทั่วไปเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมตามความหมายของอิสลาม อัตลักษณ์ของการดำรงอยู่ของความศรัทธาที่ชาวมุสลิมยังคงยึดถือตามหลักศาสนาที่นำไปสู่อัตลักษณ์การแต่งกายสตรีมุสลิมที่เป็นที่ยอมรับในสังคมมุสลิม ความสัมพันธ์ของการแต่งกายกับหลักศรัทธา วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีมุสลิม การแต่งกายตามหลักศาสนาและการแต่งกายสตรีมุสลิมจากอดีตถึงปัจจุบัน ความงามในบริบทมุสลิมตลอดจนอัตลักษณ์มุสลิมในกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

วัฒนธรรม

คำว่า “วัฒนธรรม” ในภาษาไทยมาจากคำสองคำ คำว่า “วัฒน” มาจากคำศัพท์ “วาทณ” ในภาษาสันสกฤต หมายถึง ความเจริญ ส่วนคำว่า “ธรรม” มาจาก “ธรม” ในภาษาสันสกฤต หมายถึง ความดี เมื่อนำสองคำมารวมกัน จึงได้คำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ความอันดีที่จะก่อให้เกิดความงอกงามที่เป็นระเบียบ ส่วนในความหมายทั่วไปในสากล หมายถึง รูปแบบของกิจกรรมมนุษย์และโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัดและมีความสำคัญ การนิยามที่หลากหลายสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของทฤษฎีที่ทำให้เกิดความเข้าใจ หรือทำให้เกิดเกณฑ์เพื่อประเมินกิจกรรมของมนุษย์ โดยอ้างถึงในวิกิพีเดีย เอ็ดเวิร์ด เบอร์เนต ไทเลอร์ ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมในมุมมองด้านมานุษยวิทยาสังคมไว้ว่า “วัฒนธรรม” หรือ “อารยธรรม” หากมองในเชิงชาติพันธุ์อย่างกว้าง ๆ คือ ความทับซ้อนกันระหว่างความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี และสมรรถนะอื่น ๆ ที่มนุษย์ต้องการแสวงหาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2565)

วัฒนธรรม คือ วิถีในการดำเนินชีวิตและรูปแบบแห่งพฤติกรรมของมนุษย์เมื่อมาอยู่ร่วมกัน มีการติดต่อสังสรรค์กัน (Social Interaction) ในระยະนานพอสมควรโดยมีอาณาเขตและวิถีชีวิตร่วมกันย่อมเกิดเป็นสังคมขึ้น สังคมกับวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งคู่กันเปรียบเป็นเหรียญสองหน้า ทุกสังคมย่อมมีวัฒนธรรมซึ่งถือว่าเป็นมรดกทางสังคมที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531, น. 226)

อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมแนวทางในการดำเนินชีวิตในการอยู่ร่วมกันของสังคมซึ่งมีระบบระเบียบแบบแผน รวมถึงกฎกติกา มารยาท การแต่งกาย ศาสนา พฤติกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงความเชื่อ ความศรัทธา คำสอนต่าง ๆ ของศาสนาก็เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติตนของชาวมุสลิมสืบทอดต่อกันมาเพื่อเป็นแนวทางให้สตรีมุสลิมได้มีความปลอดภัยจากสังคม การแต่งกายที่ปกปิดส่วนที่พึงปกปิดเป็นหลักคำสอนที่ตรงกับพระประสงค์ของพระเจ้าอัลลอฮ์ เพื่อให้ลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นระหว่างอาภรณ์กับการดำเนินชีวิตในศาสนาอิสลาม

ความหมายของอิสลามและมุสลิม

อิสลามเป็นศาสนาสุตท้ายที่พระเจ้า อัลลอฮ์ (ซุบหฺ) ประทานให้แก่มนุษยชาติโดยผ่านท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลยฺ) ชาวอาหรับ (กูเรช) ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่า มุสลิม ปัจจุบันมีประชากรมุสลิมกระจายอยู่ทั่วโลกประมาณ 1,800 ล้านคน จึงนับว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ และอิสลามเป็นศาสนาใหญ่ศาสนาหนึ่งในโลก แต่ในแง่ความเป็นจริง อิสลามเป็นมากกว่าศาสนา กล่าวคือ อิสลามเป็นวัฒนธรรม เป็นระบอบในการดำเนินชีวิต เป็นทางสายกลางที่ไม่ได้แยก

ศาสนจักรออกจากอาณาจักร อิสลามจึงไม่มีสถาบันนักบวช ดังนั้นมุสลิมทุกคนจึงต้องมีทั้งหลักความศรัทธาและหลักการปฏิบัติ ซึ่งอิสลามได้วางแนวทางแห่งการปฏิบัติไว้ทุกอย่างก้าวในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมอิสลามมีทั้งลักษณะที่เป็นข้อห้ามและข้อใช้ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความศรัทธาที่ว่า “แท้จริงอัลลอฮ์” คือ พระเจ้าองค์เดียวและมุฮัมมัด (ศ็อลย) คือ ศาสนทูตจากพระองค์ ดังนั้นวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานอิสลามจึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิศาสตร์หรือตามค่านิยมของมนุษย์ วัฒนธรรมอิสลามจึงถูกจัดว่าเป็นวัฒนธรรมที่แข็งแรงต่อการผสมผสานกลมกลืน (เสาวนีย์ จิตต์หวมวด, 2531, น.9)

อิสลามกับมุสลิม เป็นคำที่ถูกมักใช้อย่างไม่ถูกต้องนัก ทั้งนี้ด้วยความเข้าใจและความเคยชินที่มีการใช้อยู่ในศาสนาต่าง ๆ คือ หากมีการนำคำว่า “ชาว” หรือคำว่า “เป็น” นำชื่อศาสนาจะหมายถึงผู้นับถือศาสนา นั้น ๆ ทันที แต่อิสลามมิได้เป็นเช่นนั้น กล่าวคือ อิสลามเป็นชื่อของศาสนาหรือวัฒนธรรมซึ่งเป็นระบอบในการดำเนินชีวิต โดยเรียกผู้ที่อยู่ในศาสนาหรือวัฒนธรรมนี้ว่า “มุสลิม” ดังนั้นหากใช้คำว่า “ชาวอิสลาม” ก็ดี “เป็นอิสลาม” ก็ดีจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

“อิสลาม” มาจากคำว่า อัลละมะ ซึ่งรากศัพท์ภาษาอาหรับว่า ละลิมะ แปลว่า สันติ การอ่อนน้อม การยอมจำนนโดยสิ้นเชิง ฉะนั้นอิสลามจึงเป็นศาสนา ในความหมายของการยอมรับยอมจำนนจากความศรัทธาต่อสิ่งที่นักวิชาการเรียกว่าเป็นสิ่งที่นอกเหนือธรรมชาติหรืออำนาจที่ยิ่งใหญ่กว่ามนุษย์ ที่ในอิสลามเรียกว่า พระเจ้าและเป็นพระเจ้าองค์เดียว ซึ่งมีพระนามหนึ่งจากทั้งหมด 99 พระนามว่า อัลลอฮ์ โดยนัยแห่งความเป็นจริง อิสลามหาใช่เพียงแต่ศาสนา ดังที่คนทั่วไปรับรู้กันไม่ หากแต่อิสลามเป็น “วัฒนธรรม” หรือเป็นระบอบแห่งการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมไว้ทุกกิจการ เช่น ระบอบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ฯลฯ อิสลามจึงไม่ใช่ส่วนหนึ่งของชีวิต แต่อิสลามเป็นทั้งชีวิตของผู้นับถือ หรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นจนหลับ

คำว่า “มุสลิม” ย่อมมีที่มาจากคำว่า “อิสลาม” ซึ่งคำ ๆ นี้ครอบคลุมมิติแห่งชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลายรอบด้าน รวมทั้งมิติแห่งความศรัทธาและมิติแห่งการเปลี่ยนแปลง ด้วยอิสลามเป็นศาสนาที่กระตุ้นส่งเสริมให้ผู้คนแสวงหาอย่างมีเงื่อนไข และประณามการย้ายอยู่กับสิ่งเก่า ๆ เดิม ๆ โดยไม่รู้จักพินิจพิจารณาถึงความเที่ยงแท้ของมัน แต่ในการแสวงหาอันนั้นต้องมิใช่การแสวงหาอย่างไร้ที่ไปที่ไป หรือแสวงหาไปตามความคิดและอารมณ์แห่งตน หรือแสวงหาไปตามกระแสความต้องการทางธรรมชาติและแห่งสรีระ แต่เป็นการแสวงหาโดยยึดและอยู่ในกรอบแห่งคุณค่าอันสถิตแปรเปลี่ยน

“มุสลิม” คือ คำใช้เรียกผู้ที่นำหลักศาสนาอิสลามมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง มุสลิม คือ ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม มุสลิมจึงหมายถึง ผู้นอบน้อมมอบ

ตนต่อพระผู้เป็นเจ้าอัลลอฮ์ (ซุบห์) แต่เพียงผู้เดียวอย่างสิ้นเชิงเพื่อความสันติ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531, น.14-15)

วัฒนธรรมอิสลาม

วัฒนธรรมอิสลาม หมายถึง สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม ซึ่งเกิดจากการนอบน้อม ยอมคนต่ออัลลอฮ์พระองค์เดียวกันอย่างสิ้นเชิง เพื่อความสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า วัฒนธรรมอิสลาม หมายถึงวิถีการดำเนินชีวิตหรือรูปแบบของพฤติกรรม ตลอดจนสิ่งสร้างสรรคต่าง ๆ ที่นำมาจากหรืออยู่ในขอบข่ายของคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะห์ของท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อล)

วัฒนธรรมอิสลามมีหน้าที่ไม่ได้ต่างไปจากวัฒนธรรมโดยทั่วไป เพียงแต่อาจจะต้อง กำหนดหน้าที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากจะเป็นสิ่งที่กำหนดและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์และสังคม เพื่อความเป็นระเบียบของสังคมแล้วยังเป็นการกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของมุสลิม เพื่อการตอบแทนด้วยสรวงสวรรค์อันนิรันดร์ในปรโลก และเพื่อให้พ้นจากการลงโทษอันแสนสาหัส (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531, น.226-228)

ความหมายของอัตลักษณ์

สุชาติ เศรษฐมาลินี (2557, น.320) กล่าวว่า อัตลักษณ์ เป็นแหล่งความหมายและประสบการณ์ของผู้คนหนึ่ง ๆ ที่บ่งบอกความเป็นตัวตนว่าเขาคือใคร เขารู้ตัวเองอย่างไรในขณะที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้นการมองผ่าน “อัตลักษณ์” ย่อมทำให้เราสามารถเข้าใจกระบวนการสร้างความหมายของผู้คนโดยผ่านปัจจัยต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น ปัจจัยทางชีววิทยา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เครื่องมือทางอำนาจของผู้ปกครอง และคำสอนของศาสนา เป็นต้น การสร้างอัตลักษณ์จึงเกิดขึ้นในบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจเสมอ

อัตลักษณ์ของการดำรงอยู่ของความศรัทธา

การดำรงอยู่ของความศรัทธา คือ การที่ชาวมุสลิมยังคงดำเนินการตามหลักศรัทธาของศาสนาในทุกช่วงชีวิตเป็นวิถีที่เป็นอัตลักษณ์ของมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการแต่งกายที่สะท้อนออกมาให้เห็นถึงความศรัทธาไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายในชีวิตประจำวัน หรือการแต่งกายในช่วงเทศกาลงานสำคัญต่าง ๆ ของศาสนาอิสลาม

เมื่อก้าวถึงอัตลักษณ์ของการดำรงอยู่ความศรัทธาของสตรีมุสลิม ก็จะมีถึงการสวมใส่ฮิญาบ แต่ในการสวมฮิญาบนั้นมีความหมายที่ลึกซึ้งมากกว่าการสวมทั่วไปแต่เป็นการปกปิดส่วนที่พึงปกปิด ซึ่งหมายถึงสตรีมุสลิมที่มีความศรัทธามั่น ในการสวมอาภรณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็น

เครื่องประดับทั้งในโลกปัจจุบันและโลกอนาคต คือ “อาภรณ์แห่งความยำเกรง” เพราะเหตุ นั้นเองสตรีมุสลิมจะหมั่นเพียรพยายามอยู่เสมอเพื่อให้เครื่องแต่งกายทุกชิ้นที่สวมใส่เป็นสื่อ ในการนำไปสู่ความยำเกรง ความสง่างามในทุก ๆ อิริยาบถ เพื่อให้หลุดพ้นจากสายตาที่จะนำ มาสู่ความไม่ปลอดภัยในตนเองและอาจจะเป็นภัยต่อสังคมอีกด้วย ในหลักการของข้อกำหนด ของอิสลามในการคัดเลือกและการสวมใส่เครื่องแต่งกายของสตรีมุสลิมตามอัลกุรอานและ ชุนนะห์ การกำหนดดังกล่าวนั้นเป็นการกำหนดตามหลักในฐานที่เป็นมาตรฐานทั่วไปโดยให้ สมองตามการกำหนดทั่วไปดังกล่าวนั้น อิสลามย่อมไม่ขัดขวางบรรดาสตรีมุสลิมที่จะวางแผน และสวมใส่เครื่องแต่งกายที่หลากหลายชนิดและสวยงาม โดยขอให้สะท้อนภาพออกมาซึ่งความ เป็นมุสลิมที่เป็นสตรีผู้มีศรัทธา

อัตลักษณ์การแต่งกายสตรีมุสลิม

คำว่า “อัตลักษณ์” ในบทความนี้หมายถึง ลักษณะเฉพาะในวัฒนธรรมการแต่งกาย ของสตรีมุสลิมที่เกิดการยอมรับในสังคมมุสลิมและพหุลักษณะทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะที่เกิด จากการนิยามตนเองของสังคมสตรีมุสลิมที่ดำรงอยู่และสืบทอดมาถึงปัจจุบัน โดยยึดมั่นหลัก ศรัทธาที่มีความเป็นหนึ่งเดียว โดยกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นจะสร้างสัมพันธ์กับวิถี ชีวิตของสตรีมุสลิมสืบต่อเนื่องมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นความแตกต่างระหว่าง กลุ่มชาติพันธุ์ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ความศรัทธาที่มาจากคัมภีร์ฯ ดังนั้นความมีลักษณะ เฉพาะหรือความแตกต่างนี้จึงเป็นความโดดเด่น ซึ่งการแต่งกายของสตรีมุสลิมตามหลักศาสนา นั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มิดชิด ปกปิดส่วนที่พึงปกปิด พึงละอาย ให้เห็นเฉพาะใบหน้าและฝ่ามือ เพื่อให้เป็นไปตามคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน(24:31)

“โอ้มุฮัมมัด จงกล่าวแก่หญิงผู้ศรัทธาทั้งหลายให้พวกนาง และจงอย่าอวดเครื่องประดับ ของนาง เว้นแต่ที่เปิดเผยและให้ปิดด้วยผ้าคลุมศีรษะของนางตลอดมาถึงหน้าอกของนาง ฯลฯ”

ส่วนคำสอนหนึ่งเกี่ยวกับการแต่งกายของสตรี ท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) กล่าวว่า “เมื่อผู้หญิงคนใดบรรลุบิณฑิภาวะแล้วก็ไม่เป็นการสมควรที่จะเผยส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้ผู้ อื่นเห็น นอกจากส่วนนี้ แล้วท่านก็ชี้ไปที่ใบหน้าและฝ่ามือทั้งสอง”

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า จากคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นการให้ความสำคัญ แก่สตรี เพื่อให้เกิดความปลอดภัย ไม่เป็นการนำมาซึ่งความเสียหาย ความเสื่อมเสีย ความไม่ ดังงาม หรือที่ทางศาสนาได้กล่าวไว้ว่า เพื่อไม่ให้เกิด “ฟิตนะห์”

การแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมในการใช้ ฮิญาบ คือ ผ้าคลุมศีรษะพร้อมทั้งแต่งกาย ด้วยเสื้อผ้าที่มิดชิด ตามคำสอนจากโองการในคัมภีร์อัลกุรอาน(24:31)นั้น

“ฮิญาบ” ความหมายตามศาสนาอิสลาม คือ การปิดกั้น และแสดงให้เห็นถึงความ

อ่อนนุ่มถ่อมตน โดยมุสลิมสตรีให้ปฏิบัติตามคำสอน ให้คลุมศีรษะและคลุมส่วนที่พึงปกปิด ไม่ให้เห็นรูปทรง (หน้าอก) เพื่อเป็นการระสายตาจากเพศตรงข้าม ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายที่สตรีมุสลิมสวมใส่ในชีวิตประจำวัน

การคลุมฮิญาบของสตรีมุสลิม มีเกณฑ์ตาม “เอาเราะฮ์”(สิ่งที่พึงปกปิด) โดยสามารถพิจารณาได้หลากหลายเกณฑ์ เช่น เอาเราะฮ์ระหว่างชายหญิงทั่วไป เอาเราะฮ์ของเด็ก เอาเราะฮ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ญาติพี่น้อง เอาเราะฮ์ระหว่างสามีภรรยา ฯลฯ ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป โดยเอาเราะฮ์ระหว่างชายหญิงตามปกปิดทั่วไปนั้น สตรีมุสลิมต้องปกปิดร่างกายทั้งหมดยกเว้นเพียงใบหน้าและฝ่ามือด้วยความเรียบร้อยเหมาะสมถูกกาลเทศะ การคลุมศีรษะต้องปิดบังเส้นผมจนถึงหน้าอก โดยที่ไม่ให้เห็นทรวดทรงหรือส่วนเว้าส่วนโค้งของร่างกาย ที่มีผลต่อสายตาของบุคคลที่พบเจอ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นมาในสังคม อย่างไรก็ตาม ความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดไว้ให้เป็นแนวในการปฏิบัติซึ่งการแต่งกายโดยทั่วไปของชายและหญิง ไว้ดังนี้ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531, น. 250-255)

1. เสื้อผ้าของทั้ง ผู้ชายมุสลิม และ ผู้หญิงมุสลิม จะต้องสะอาด ประณีต เรียบร้อย ดูสวยงาม เหมาะสมกับบุคลิกภาพของ ผู้หญิงมุสลิม และ ผู้ชายมุสลิม การดำรงตนสมณะ หรือ การเคร่งครัดในศาสนา ไม่จำเป็นต้องหมายถึงการใส่เสื้อผ้าเก่า ๆ ดูขอมซ่อ เพื่อให้คนอื่นดูว่าตัวเอง ไม่ใส่ใจใยดีต่อโลก อย่าแต่งกายให้คนอื่นดูถูก หรือมองผู้สวมใส่เป็นตัวตลก
2. อิสลาม ไม่ห้ามการแต่งกาย ด้วยเสื้อผ้าที่ดีมีราคา ถ้าหากว่าฐานะทางเศรษฐกิจเอื้ออำนวย และต้องการแสดงออก ให้เห็นว่าตน ได้รับความโปรดปรานจากพระเจ้า แต่ในขณะเดียวกัน อิสลามก็ห้ามการแต่งกาย โดยมีเจตนา ที่จะโอ้อวด ถึงความมั่งคั่ง และความทะนงตน ว่าเหนือกว่าคนอื่น
3. เสื้อผ้าของทั้ง ผู้หญิงมุสลิม และ ผู้ชายมุสลิม ต้องปกปิด สิ่งพึงละอายของผู้สวมใส่ โดยเฉพาะสำหรับ ผู้หญิงมุสลิม นั้นสิ่งที่พึงปกปิด ก็คือทุกส่วนของร่างกาย ยกเว้นใบหน้า และฝ่ามือ ส่วนผู้ชายนั้นคือบริเวณตั้งแต่สะดือถึงหัวเข่า
4. ผู้หญิงมุสลิม จะต้องไม่แต่งกาย ด้วยเสื้อผ้าที่รัดรูป แนบเนื้อ หรือเสื้อผ้าที่โปร่งบาง หรือมีรูที่ทำให้มองเห็นผิวหนัง หรือเรือนร่างภายใน
5. ผู้ชายมุสลิม จะต้องไม่ใส่เสื้อผ้า หรือแต่งกายเลียนแบบผู้หญิง และผู้หญิงจะต้องไม่ใส่เสื้อผ้า หรือแต่งกายเลียนแบบผู้ชาย ทั้งนี้เพื่อดำรงรักษาบุคลิกและเอกลักษณ์แห่งเพศของตัวเองไว้ ท่านศาสดามุฮัมมัด ได้สาปแช่งคนที่แต่งกายเลียนแบบเพศตรงข้าม
6. อิสลามห้ามมุสลิมชาย สวมใส่เสื้อผ้าที่ตัดมาจากผ้าไหม และสวมใส่เครื่องประดับทองคำ ทั้งนี้เพราะว่า สิ่งเหล่านี้เหมาะสมที่จะเป็นอาภรณ์ และเครื่องประดับผู้หญิง
7. อิสลามห้าม ผู้หญิงมุสลิม ใส่ น้ำหอมออกนอกบ้าน เพราะไม่ต้องการให้กลิ่นน้ำ

หอม ไปกระตุ้นความรู้สึกของเพศตรงข้าม แต่ขณะเดียวกัน ก็สนับสนุนให้ผู้หญิง โดยเฉพาะ ภรรยาใส่น้ำหอม และแต่งกายให้สะอาดสวยงามเมื่ออยู่กับสามี

8. ผู้ชายหิวผมให้เรียบร้อย และอย่าปล่อยให้ผมกระเซิง
9. ก่อนจะสวมใส่เสื้อผ้า และรองเท้า ให้สะบัดหรือเคาะเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อให้แมลง หรือสัตว์อันตราย ที่อาจอาศัยหรือติดอยู่ในเสื้อผ้า และรองเท้าหลุดไป และเมื่อสวมใส่เสื้อผ้า หรือรองเท้า ให้เริ่มใส่ทางข้างขวา ก่อน
10. หลีกเลี่ยงการแต่งกาย ด้วยเสื้อผ้าสีฉูดฉาด หรือแต่งกาย เลียนแบบนักบวชหรือนักพรต
11. ให้เสื้อผ้าแก่คนยากจนบ้าง เพื่อเป็นการขอบคุณต่ออัลลอฮ์ ที่ทรงโปรดปรานให้ เราได้มีเสื้อผ้าสวมใส่ ท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลย) ได้กล่าวว่า “ใครที่ให้เสื้อผ้าแก่มุสลิม สวมใส่ ร่างกายของเขา อัลลอฮ์ จะให้เขาได้สวมใส่เสื้อผ้าสีเขียว แห่งสวรรค์ ในวันแห่งการพิพากษา”
12. ให้เสื้อผ้าที่ดี ตามสถานภาพของตนเอง แก่คนรับใช้ หรือบ่าวที่ทำหน้าที่รับใช้ ท่านมาตลอดทั้งวัน

ความสัมพันธ์ของการแต่งกายกับหลักศรัทธา

ตามหลักศาสนาอิสลามความสัมพันธ์ของการแต่งกายกับหลักศรัทธาสรุปได้ว่า ระหว่าง อารมณ์การแต่งกายและหลักศรัทธา จะพบว่าเป็นสายสัมพันธ์เหนียวแน่นและกลมกลืนที่สุด เพื่อให้ชัดเจนที่สุด ฮัจย์ สุฮัยรี อิลยาส (มปป, น.36-37) กล่าวว่า อารมณ์เป็นเครื่องแสดงออกของการศรัทธาของบุคคลหนึ่ง เพราะเรื่องอารมณ์นั้นได้มีกล่าวไว้อย่างชัดเจนแล้วในอัลกุรอาน และซุนนะห์ โดยการสวมใส่อารมณ์ที่ตรงกับพระประสงค์ของอัลลอฮ์ที่มีกล่าวในอัลกุรอาน เท่ากับเราได้ปฏิบัติตามประกอบทั้งสามของการศรัทธาร่วมกันในตัว นั่นคือ ศรัทธามั่นกับอัลลอฮ์ กับคัมภีร์อัลกุรอาน และกับท่านรอสูล (ซ.ล.)

จากที่กล่าวมาข้างต้น วัตถุประสงค์ของการแต่งกาย คือการปกปิดสิ่งที่พึงละอายของร่างกาย โดยเฉพาะเรือนร่างของเพศหญิง เพื่อที่จะไม่ให้ส่วนหนึ่งส่วนใดของเรือนร่างเพศหญิง กระตุ้นอารมณ์ทางเพศของผู้ชาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นมาในสังคม

วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีมุสลิม

การแต่งกายของชาวมุสลิม ไม่ว่าจะหญิงหรือชาย ถือเป็นหนึ่งในบทบัญญัติที่สำคัญของศาสนาอิสลาม ยึดปฏิบัติมาพร้อมกับการถือกำเนิดของศาสนาอิสลามหรือกว่า 1,400 ปีมาแล้ว การแต่งกายของชาวมุสลิมตามหลักการในศาสนาอิสลาม มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การปกปิดสิ่งที่พึงละอายของร่างกาย โดยเฉพาะร่างกายของสตรีมุสลิม ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ส่วนหนึ่งส่วนใด

ของเรือนร่างเพศหญิง ดึงดูดความสนใจของบุรุษเพศ อันจะก่อให้เกิด “พิดนะห์” (ความเสียหาย ความไม่ดีไม่งามต่อสังคม) ศาสนาอิสลามจึงได้วางหลักเกณฑ์ไว้เพื่อป้องกันพิดนะห์ที่จะเกิดขึ้น (วารสารณ์ ทนงศักดิ์, 2561, น.3)

การแต่งกายของชาวมุสลิมในชีวิตประจำวัน และในช่วงเทศกาลจะมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับเทศกาลนั้น ๆ เสื้อผ้าสตรีมุสลิมสวมใส่ในชีวิตประจำวันเมื่อต้องออกสู่สาธารณะ จะปกปิดร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า เผยให้เห็นได้แค่สองส่วน ได้แก่ ใบหน้าและฝ่ามือ โดยมืองค์ประกอบที่ต้องสวมใส่หลัก ๆ คือ ผ้าคลุมศีรษะ หรือที่เรียกว่า ฮิญาบ จะปกปิดผม ลำคอ คอคลุมยาวไปถึงหน้าอก ส่วนในช่วงเทศกาลหรืองานรื่นเริงเฉลิมฉลอง เสื้อผ้าจะมีสีสันฉูดฉาดและมีลูกเล่นมากขึ้น ตัวชุดจะถูกประดับด้วยลวดลายที่งดงาม

อนุสรณ์ นินวน (2562, น.3) ได้สัมภาษณ์ผู้รู้ทางศาสนาท่านหนึ่งไว้ ท่านได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะอาภรณ์การแต่งกายของสตรีมุสลิมไว้ว่า ต้องเป็นเสื้อผ้าที่มีการปกปิดเรือนร่างอย่างมิดชิด ไม่เผยให้เห็นสัดส่วนใดของเรือนร่าง นั้นหมายถึงทุกส่วนของร่างกาย ยกเว้น ใบหน้า และฝ่ามือ และไม่เป็นเสื้อผ้าที่รัดรูป แนบชิดแนบเนื้อหรือเป็นเสื้อผ้าที่มีเนื้อผ้าโปร่ง บางมองเห็นทะลุปรุโปร่งไปยังพื้นผิวหรือเรือนร่างได้

คมกฤษ กล่อมเกลี้ยง (2555, น.37) ได้สัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีในสมัยนั้นไว้ว่า อดีตการสวมเสื้อผ้าของผู้หญิงชาวมุสลิมที่เรียกกันว่า ฮิญาบ คนทั่วไปมักคิดว่า คือ ผ้าคลุมเฉพาะส่วนศีรษะเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วมิใช่การสวมแต่ผ้าคลุมเฉพาะศีรษะเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึง การสวมเสื้อผ้าที่ปกปิดทั่วร่างกายเป็นเครื่องป้องกันความชั่ว ที่เห็นเพียงแต่เฉพาะส่วนใบหน้าและฝ่ามือเท่านั้น แต่ถ้าหากย้อนเมื่อสมัยที่ศาสนาอิสลามเริ่มถือกำเนิดในยุคแรก ๆ ผู้หญิงชาวมุสลิมในยุคนั้นไม่ได้สวมคลุมผ้าฮิญาบ เพราะเมื่อก่อนเน้นเรื่องการศรัทธาในหลักคำสอนของพระเจ้า จนกระทั่งเมื่อ พระเจ้าอัลลอฮ์ ได้ประทานคำสั่งสอนผ่านทางท่านนบีมุฮัมมัด ให้นำผู้หญิงที่นับถือศาสนาอิสลามทุกคนสวมใส่ผ้าคลุม เพื่อปกปิดร่างกายและเป็นการป้องกันการกระตุ่นอารมณ์ทางเพศตรงข้ามได้ จากนั้นไม่นานผู้หญิงทุกคนเมื่อได้ยินคำสอนจากพระเจ้าอัลลอฮ์ ผ่านจากปากของท่านนบีมุฮัมมัด ได้ตั้งผ้ามาน ผ้าบูโตะ มาคลุมเป็นฮิญาบทันที เมื่อได้รับฟังเสร็จสิ้น ท่านรองผู้อำนวยการ กล่าวไว้ต่อไปอีกว่า แฝงฮิญาบของชาวมุสลิมเกิดจากการผนวกผ้าคลุมฮิญาบธรรมดามาดัดแปลงสร้างสรรค์ให้สวยงาม แต่ไม่ผิดหลักการซึ่งลวดลายของผ้ามันต้องไม่มีรูปเคารพบูชา ในส่วนของสีสันเนื้อผ้าอิสลามไม่ได้ห้ามเรื่องสีสันคือ สามารถสวมใส่ได้ทุกสี แม้กระทั่งงานศพ ก็สามารถสวมใส่ฮิญาบสีแดงได้

จากอดีตในช่วงแรกการสวมใส่เครื่องแต่งกายของสตรีมุสลิมจะมีความเรียบง่าย ไม่สวยงามมากนัก เพราะยังไม่มีกรออกแบบ อาจเป็นการสวมใส่ในสไตล์ของฝรั่ง คือ เสื้อแขนยาว

กระโปรงก็ยาวลงมา ส่วนผ้าคลุมก็ปกปิดอย่างที่เห็นกันในปัจจุบัน ในอดีตสีสันทันยังคงเรียบ ๆ จนกระทั่งได้มีการมีรับวัฒนธรรมการแต่งกายมาจาก ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ปากีสถาน และเหล่าประเทศแถบอาหรับ เห็นการแต่งกายของประเทศเหล่านั้นว่าเป็นการแต่งกายที่เรียบร้อยและสวยงาม จึงได้มีการนำมาดัดแปลงนำเอาการตกแต่งอะไรหลายอย่างเข้ามาในเมืองไทย ซึ่งการตกแต่งอะไรก็ตามถือว่าไม่ได้ผิดอะไร ขอให้มีความเรียบร้อยเหมาะสมกาลเทศะ แต่ในที่สุดการตกแต่งได้กลายมาเป็นแฟชั่นในปัจจุบัน การแต่งกายที่แท้จริงของอิสลาม คือ เรียบและถูกต้องตามหลักการอิสลาม ในความเป็นผู้หญิงมุสลิมทุกคนย่อมมีความสวยงามอยู่แล้ว (คมกฤษ กล่อมเกลี้ยง, 2555, น.38)

สำหรับในปัจจุบันการแต่งกายสตรีมุสลิมก็ยังเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกความเป็นสตรีมุสลิม ในส่วนของการคลุมฮิญาบไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน สามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามความชอบส่วนบุคคลที่จะออกแบบการคลุมศีรษะให้เหมาะสมกับตนเองและเสื้อผ้าที่สวมในวันนั้นเพื่อให้เข้าชุดกัน แต่เอกลักษณ์ของการคลุมฮิญาบ คือการใช้ผ้าชิ้นเดียว ซึ่งเป็นศิลปะการคลุมผ้าเพื่อปกปิดเปิดได้เฉพาะใบหน้าและฝ่ามือเท่านั้น ในขณะที่การประดับตกแต่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละคน (คมกฤษ กล่อมเกลี้ยง, 2555, น.38)

จากบทความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การแต่งกายของสตรีมุสลิมในอดีตที่มีเริ่มมีการสวมใส่ฮิญาบนั้น เป็นการสวมใส่เพื่อปกปิดป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อร่างกายของสตรี และสวมใส่ผ้าคลุมนี้โดยผ้ามีลักษณะยาวลงมาคลุมถึงสะโพก ซึ่งเป็นการปกปิดส่วนที่พึงปกปิดเห็นได้เฉพาะใบหน้าและฝ่ามือ เพราะฮิญาบเป็นอาภรณ์จากพระเจ้าประทานให้เกิดเป็นแนวปฏิบัติสืบต่อกันมา และยังเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นอิสลามให้กับสังคมได้รับรู้ แต่ในรูปแบบการแต่งกายของสตรีในปัจจุบันที่เราเห็นทั่วไป มีการปรับเปลี่ยนให้มีความคล่องแคล่ว คล่องตัวในการทำกิจกรรมนอกบ้าน การสวมผ้าคลุมฮิญาบนั้นก็จะเป็นปกปิดคลุมมาถึงช่วงอก และมีการสวมใส่เสื้อผ้าที่มีความคล่องตัวมากขึ้นไม่หลวมเกินไป

การแต่งกายตามหลักคำสอนและการตีความการแต่งกายสตรีมุสลิม จากอดีตถึงปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทยในอดีต การแต่งกายของสตรีมุสลิมที่ใช้เสื้อผ้ายาวและคลุมศีรษะ มักจะพบแต่ในจังหวัดภาคใต้เป็นส่วนใหญ่ดังภาพที่ 3 ส่วนภูมิภาคอื่น ๆ รวมทั้งภาคกลางมักพบแต่ผู้ที่ไปทำฮัจญ์แล้ว และส่วนใหญ่เป็นคนสูงอายุ ฉะนั้นสิ่งที่ปรากฏจึงทำให้ชาวไทยมุสลิมในภาคกลางและภาคอื่น ๆ เกิดความวิตกรวบยอดอย่างผิด ๆ ในลักษณะเข้าใจเอาเองว่า การแต่งกายแบบนั้นเป็นการแสดงออกหรือสัญลักษณ์ของหญิงที่ไปทำฮัจญ์แล้ว และหากได้ไปเห็นมุสลิมทางใต้ที่มักนำผ้ามาพัน ๆ ไว้ที่ศีรษะก็เข้าใจว่านั่นเป็นแบบอย่างหนึ่งของภูมิภาคนั้น ซึ่ง

ความเข้าใจผิดดังกล่าวนี้ก็ยังคงมีอยู่กับมุสลิมในภาคกลางอีกจำนวนมิใช่น้อย ส่วนสาเหตุที่น่าจะมาจากเพราะความรู้ไม่ถึงใจความหรือความหมายของคัมภีร์อัลกุรอาน และคำสอน (หะดีษ) ของท่านศาสดา หรืออาจเกิดจากการที่ชาวไทยในภาคกลางและภาคอื่น ๆ ซึ่งในอดีตได้มีการย้ายถิ่นฐานจากภาคใต้ แต่ได้ถูกผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมในหลาย ๆ เรื่องไปเรียบร้อยแล้ว จึงทำให้ขาดการสืบทอดทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา การแต่งกาย การใช้ชื่อ-สกุล เป็นต้น (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531, น.246)

ภาพที่ 3 การแต่งกายสตรีมุสลิมในอดีตในภายหลังจากที่ไปประกอบพิธีฮัจญ์
ที่มา: เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531, น.261 กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยมุสลิม

เมื่อสมัยที่ศาสนาอิสลามเริ่มถือกำเนิดขึ้นในยุคแรก ๆ ผู้หญิงสตรีมุสลิมในยุคนั้นไม่ได้สวมใส่คลุมฮิญาบ เพราะเมื่อก่อนจะเน้นเรื่องการศรัทธาในหลักคำสอนของพระเจ้าจนกระทั่งเมื่อ พระเจ้าอัลลอฮ์ ได้ประทานคำสั่งสอนผ่านท่านนบี มุฮัมมัด ว่าให้ผู้หญิงที่นับถือศาสนาอิสลามทุกคนควรใส่ผ้าคลุมเพื่อปกปิดร่างกายและเป็นการป้องกันการกระตุ่นอารมณ์ทางเพศตรงข้ามได้ จากนั้นไม่นานผู้หญิงทุกคนเมื่อได้ยินคำสอนจากพระเจ้าอัลลอฮ์ ผ่านจากปากของท่านนบี โดยเฉพาะภรรยาของท่านนบี ได้ดึงผ้ามาขึ้น ผ้าบูโตะีมาคลุมเป็นฮิญาบทันทีหลังได้รับฟังเสรีจลีน (คมกฤษ กล่อมเกลี้ยง, 2555, น. 37)

ภาพที่ 4 การแต่งกายขณะอยู่บ้านของหญิงไทยมุสลิมในอดีต
(ภาพนี้ถ่ายเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2540)

ที่มา: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/cjwu/article/view/95355/74486>

การแต่งกายของสตรีมุสลิมในอดีตถ้าเป็นเชื้อพระวงศ์และเจ้านายสตรีจะนิยมใช้ผ้าทอเป็นพื้นมาสำหรับนุ่งกระโจมอกโดยเห็นชายผ้าไว้ที่กลางอกแล้วปล่อยชายผ้าทั้งสองข้างลงมาเป็นมุมแหลม ส่วนผ้านุ่งก็จะนุ่งให้ชายผ้ามาจับที่ด้านหลัง โดยความยาวคลุมตาตุ่ม การแต่งกายชุดนี้แต่งเมื่ออยู่บ้านเนื่องจากทางภาคใต้มีอากาศร้อน ถ้าต้องออกไปทำธุระนอกบ้านก็แต่งกายแบบเดิมนิยมผ้าคลุมไหล่ ผ้าคลุมศีรษะ ในปัจจุบันการแต่งกายชุดนี้ได้เลิกใช้ไปแล้ว ดังภาพที่ 4 (จूरี่รัตน์ บัวแก้ว, 2557, น. 79) ซึ่งสอดคล้องกับ คมกฤษ กลมเกลี้ยง (2555, น. 39) กล่าวว่า ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้เริ่มสวมฮิญาบเมื่อไหร่ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน พบเพียงหลักฐานภาพถ่ายการแต่งกายของคหบดีเมืองปัตตานี ในสมัย ร.5 ที่สวมเสื้อตัวยาว แขนยาว นุ่งผ้าตาหมากรุก ห่มสไบแล้วเกล้ามวยต่ำ ส่วนคนรับใช้กระโจมอก นุ่งผ้าตาหมากรุกและยังไม่มีการใช้ผ้าคลุมผม จนกระทั่งเมื่อสมัย ร.6 เริ่มมีการใช้ฮิญาบคลุมหัวสตรีเป็นบางส่วน แต่ในสมัย ร.7 กลับไม่พบหลักฐานแต่อย่างใดสันนิษฐานว่า ผู้หญิงมุสลิมน่าจะเริ่มมีการใช้ผ้าคลุมผมเรื่อยมา ทั้งปิดผมบางส่วนและปิดมิดชิด จนกระทั่ง สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในเดือนธันวาคม พ.ศ.2481 ทางรัฐบาลในสมัยนั้นได้มีการประกาศนโยบายสร้างชาติเพื่อเข้าสู่ความเป็นอารยะ ข้าราชการท้องถิ่นได้ชักจูงให้ผู้หญิงมุสลิมเปลี่ยนจากนุ่งผ้าโสร่งและคลุมผมตามประเพณี เปลี่ยนจากการนุ่งผ้าถุงไทยเป็นกระโปรงแบบชาวตะวันตก และสวมหมวกแทนผ้าคลุมผม ต่อมาการแต่งกายได้พัฒนาโดยเฉพาะในหมู่สตรี สวมเสื้อมีลักษณะบทยอแต่เน้นรูปทรงกว่า เสื้อแบบนี้เรียกว่า บานง เป็นเสื้อที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกาย

ของสตรีมุสลิมตามประเพณีแบบดั้งเดิม (ดังภาพที่ 5)

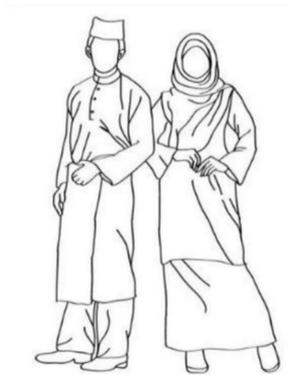

ภาพที่ 5 “บานง” เครื่องแต่งกายของสตรีมุสลิมชายแดนใต้.

ที่มา: <https://www.finearts.go.th/promotion/view/22582>

เมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสให้ จุฬาราชมนตรีถ้วนสุวรรณศาสตร์ ทำการแปลคัมภีร์อัลกุรอาน จากฉบับภาษาอาหรับเป็นภาษาไทย เพื่อวัตถุประสงค์ให้มุสลิมชาวไทยได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และบ่งบอกความเป็นอิสลามผ่านเครื่องแต่งกาย เมื่อทำการแปลพระคัมภีร์อัลกุรอานเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระองค์ทรงพระราชทานให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ตามมัสยิดทั่วประเทศไทยและพสกนิกรที่นับถือศาสนาอิสลาม จากนั้นชาวมุสลิมนำไปถือเป็นหลักปฏิบัติดำรงเพื่อให้เป็นมุสลิมที่ดี การแต่งกายของสตรีมุสลิมในช่วงแรก ๆ จะเรียบง่าย อาจจะไม่สวยงามมาก เพราะยังไม่มีการออกแบบ เป็นการสวมใส่ในสไตล์ของฝรั่ง คือ เสื้อแขนยาว กระโปรงยาวลงมา ส่วนผ้าคลุมผมก็ปกปิดอย่างเห็นกันในปัจจุบัน ในตอนนั้นสีสันทันคงเรียบ ๆ จนกระทั่งได้มีการไปดูงานที่ต่างประเทศ อาทิ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ปากีสถาน และเหล่าประเทศแถบอาหรับ เมื่อสตรีมุสลิมชาวไทยเห็นการแต่งตัวของประเทศเหล่านั้นว่าเป็นการแต่งกายที่เรียบร้อยสวยงาม ได้นำเอาการตกแต่งหลาย ๆ อย่างเข้ามาในประเทศไทย (ดมกฤษ กล่อมเกลี้ยง, 2555, น.37-38) ซึ่งสอดคล้องกับ พิเชฐ แสงทอง (2555, น. 8) กล่าวว่า การแต่งกายของสตรีมุสลิมในอดีต จะเห็นได้ว่าการแต่งกายนั้นจะมีลักษณะเสื้อผ้าขาวแขนยาว หรือที่เรียกว่าชุดอาบายา (Abaya) ซึ่งเป็นคำศัพท์ชาอูดีอาระเบีย หมายถึง การปกปิด ศัพท์นี้แพร่หลายอยู่ในหมู่ชาวอาหรับด้วย โดยหมายถึง ชุดเครื่องแต่งกายที่ปกปิดเกือบทุกส่วนของร่างกาย เป็นชุดที่สัมพันธ์กับสภาพอากาศและความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้ในชนบดั้งเดิม อาบายา จึงหมายถึง ชุดที่มีความเรียบง่าย

ทั้งด้านสีสันทันและรูปแบบ แต่ในปัจจุบันชุดอาบายาโดยเฉพาะสำหรับผู้หญิง ได้กลายเป็นชุดที่มีความมูดฉาดทั้งสีสันทันและรูปแบบมากขึ้น และมีรูปแบบของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเสริมส่งทำให้ชุดดูแปลกตา สวยงามน่าสมัย และมีลวดลายตลอดจนสีสันทันที่หลากหลายจนกระทั่งกลายเป็นแฟชั่น

ภาพที่ 6 ลักษณะการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในสมัยรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน

ที่มา: <http://human.skru.ac.th/nusoconference/conf/O2.pdf>

การแต่งกายของสตรีมุสลิมในประเทศไทยในทุก ๆ ภูมิภาค ถือหลักคำสอนของศาสนาอิสลามและถือหลักปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภายใต้หลักบัญญัติของศาสนาอิสลามที่ว่า การแต่งกายของสตรีมุสลิมจะต้องแต่งกายที่ปกปิดร่างกายทุกส่วนยกเว้นใบหน้าและฝ่ามือ ไม้รัดรูป ไม้บาง ไม้เลี่ยนแบบผู้ชาย เป็นความพอดี พอเหมาะ สวยพอดีไม่ดึงดูเพศตรงข้าม งามอย่างพอดีเป็นความงามที่เหมาะสมแก่บุคคลนั้น ๆ เป็นการปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของตนเอง การแต่งกายสตรีมุสลิมในประเทศไทยย่อมมีความสวยงามที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของพื้นที่และวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น การแต่งกายของสตรีในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งจะเห็นได้จากสตรีมุสลิมมีการสวมใส่ชุดที่เป็นไปตามกระแสสังคมแฟชั่นมากขึ้น ไม่ได้สวมใส่ชุดประเพณีแบบดั้งเดิม ซึ่งในบางครั้งเสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นเสื้อผ้าแฟชั่นที่มีรูปแบบ ลวดลาย สีสันทันที่เป็นไปตามแนวโน้มแฟชั่น แต่สิ่งหนึ่งที่ยังซ่อนอยู่ในจิตใจของสตรีมุสลิมทุกคนคือ คำสอนของศาสนาที่คอยเตือนใจผู้สวมใส่ไม่ให้ละเลยการปฏิบัติที่ต้องยึดถือและปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีงานทางศาสนาสตรีมุสลิมก็ยังยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนดังจะเห็นได้จากภาพที่ 7

ภาพที่ 7 การสวมฮิญาบมาร่วมงานบุญในงานออกบวช (งานรอมฎอน)
ที่มา: นิพนธ์ ชูแว่น (ช่างภาพอิสระ)

ความงามในบริบทมุสลิม

คำว่า “ความงาม” ในภาษาไทยนั้นมีความหมายหลากหลายและกว้างใหญ่ครอบคลุมมากกว่าแค่สิ่งที่ตามองเห็น ในหลายครั้งความงามหมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ (ธนภัทร รุ่งธนาภิรมย์, 2560, น.8)

ความงาม คือ สิ่งที่อยู่เคียงคู่กับมนุษย์มาช้านาน มีการค้นพบหลักฐานว่าตลอดประวัติศาสตร์ที่กินช่วงเวลานานกว่าแสนปี มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่แสวงหาความงามมาโดยตลอด มีทั้งความพยายามที่จะเรียนรู้ สังสมความรู้ และถ่ายทอดวิชาความเข้าใจเกี่ยวกับความงามจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง อย่างไม่เคยหยุดหย่อน (ธนภัทร รุ่งธนาภิรมย์, 2560, น. 1)

ธนภัทร รุ่งธนาภิรมย์ (2560, น.1) กล่าวว่า “เป้าหมายสูงสุดของความงามไม่ได้อยู่ที่ความงาม แต่อยู่ที่ความเป็นหนึ่งเดียว”

ความงามในบริบทมุสลิม คือ การแต่งกายตามบัญญัติของศาสนาที่สตรีมุสลิมมีความศรัทธาและตระหนักถึงความงามงดงามของสตรีมุสลิมที่มีความศรัทธาแน่น ในการสวมอาภรณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องประดับทั้งในโลกปัจจุบันและโลกอนาคต คือ “อาภรณ์แห่งความยำเกรง”

ภาพที่ 8 สตรีมุสลิมคลุมศีรษะด้วยฮิญาบแต่งกายตามหลักศรัทธา
ที่มา: [https://www.sacit.or.th/uploads/items/attachments/
825f9cd5f0390bc77c1fed3c94885c87/_1a1f7bb4cb5c543374f52c40ff5df928.pdf](https://www.sacit.or.th/uploads/items/attachments/825f9cd5f0390bc77c1fed3c94885c87/_1a1f7bb4cb5c543374f52c40ff5df928.pdf)

จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ฮิญาบ ถือเป็นสัญลักษณ์ถึงการอ่อนน้อมถ่อมตนและการดำรงไว้ซึ่งความศรัทธา ความเชื่อทางศาสนา ดังภาพที่ 8 แต่ในปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก การกลืนกลายทางวัฒนธรรมกระแสตะวันตกส่งผลให้รูปแบบการแต่งกายของสตรีมุสลิมมีความร่วมสมัยมากขึ้นภายใต้บริบทสังคมในปัจจุบัน แม้ว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมของวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีมุสลิมก็ตาม แต่สตรีชาวมุสลิมก็ยังคงความเป็นมุสลิมไว้ได้อย่างชัดเจน ปฏิบัติตนไปตามวิถีชีวิตของวัฒนธรรมอิสลาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวมุสลิมได้ดำรงสืบต่อมา โดยจุดศูนย์กลางของการปฏิบัติตนนั้นก็ได้สร้างคุณค่าแห่งความศรัทธาไว้ร่วมกันโดยใช้หลักคำสอนในการเชื่อมโยงความเชื่อมั่นศรัทธาให้เกิดแก่ชาวมุสลิมทุกคน

อัตลักษณ์มุสลิมในกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

ปัจจุบันมุสลิมกระจายตัวอยู่ทั่วโลกและมีแนวโน้มที่จะมีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น หากมุสลิมแต่ละประเทศ แต่ละทวีป ปรับหลักการอิสลามให้เข้ากับสภาพภูมิศาสตร์ที่ดี หรือมีการแปรเปลี่ยนไปตามค่านิยมของคนในแต่ละยุคสมัยที่ดี ความเป็นเอกลักษณ์และความเป็นเอกภาพของประชาชาติมุสลิมย่อมต้องแปรเปลี่ยน เกิดความหลากหลาย และอาจหมดสิ้นไปในที่สุด ซึ่งเท่ากับเป็นการแก้ไขกรรมบุญชีวิต คือ ดัมภีร์อัลกุรอาน เหมือนดั่งที่ดัมภีร์อื่น ๆ ถูกแก้ไข เปลี่ยนแปลงตามค่านิยมของมนุษย์ซึ่งมีผลทำให้ถูกละทิ้ง (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531, น. 260-261)

ฮาฟิส สาและ(2557, น.49) ได้ศึกษาเรื่อง โลกาวินิจฉัยกับการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์

มุสลิม: พลวัตของกระแสอิสลาม “บริสุทธิ” ในสังคมมุสลิมไทย พบว่า อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมมีความลื่นไหล ทับซ้อน และบางครั้งย้อนแย้งระหว่างความเป็นมุสลิม(ที่ดี/ที่แท้) กับความเป็นคนทันสมัยในโลกยุคใหม่ที่ไม่ได้ปฏิเสธกระแสวัฒนธรรมอื่นที่อาศัยอยู่บนกรอบของศาสนาอิสลามซึ่งคนหนุ่มสาวมุสลิมสามารถนำมาผนวกเข้ากับ อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมได้

อัมพร หมาดเด็น (2557, น.50) ได้ศึกษาเรื่อง พลวัตสังคมสังเวียน: ขบวนการฟื้นฟูอิสลามของผู้หญิงมุสลิมในสังคมไทย ได้ชี้ให้เห็นว่า ความเคลื่อนไหวของสตรีในสังคมมุสลิม นั้นไม่เคยหยุดนิ่ง เพื่อมีบทบาทและตัวตนในพื้นที่สาธารณะ ถึงแม้ว่ากรณีสตรีมุสลิมจะต้องเผชิญสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จนมีสตรีมุสลิมเป็นจำนวนมากต้องกลายเป็นเหยื่อที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง แต่พวกเธอก็ไม่ได้ทำตัวเป็นเพียงเหยื่อที่รอคอยความช่วยเหลือจากผู้อื่น แต่กลับใช้เป็นโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะและปรับสถานะบทบาทของตัวเองโดยการยังคงรักษาในอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมไว้

สุชาติ เศรษฐมาลินี (2557, น.320) กล่าวว่า อัตลักษณ์ เป็นแหล่งความหมาย ประสบการณ์ของคนหนึ่ง ๆ ที่บ่งบอกความเป็นตัวตนว่าเขา คือ ใคร เขารับรู้ตัวเองอย่างไรในขณะที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้นการมองผ่าน “อัตลักษณ์” ย่อมทำให้เราสามารถเข้าใจกระบวนการสร้างความหมายของผู้คนโดยผ่านปัจจัยต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น ปัจจัยทางชีววิทยา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เครื่องมือทางอำนาจของผู้ปกครอง และคำสอนของศาสนาเป็นต้น การสร้างอัตลักษณ์จึงเกิดขึ้นในบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจเสมอ

บทสรุป

จากการศึกษาวัฒนธรรมอิสลาม อัตลักษณ์ของการดำรงอยู่ของความศรัทธา อัตลักษณ์การแต่งกายสตรีมุสลิม ความสัมพันธ์ของการแต่งกายกับหลักศรัทธา วัฒนธรรมการแต่งกายสตรีมุสลิมทั้งในอดีตและปัจจุบัน การแต่งกายตามหลักคำสอนและการตีความการแต่งกายสตรีมุสลิม ความงามในบริบทมุสลิม และ อัตลักษณ์มุสลิมในกระแสเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ผู้เขียนมีข้อคิดเห็นว่า จากคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะห์ของท่านศาสดามุฮัมมัด(คือลย) เป็นสิ่งที่กำหนดและเป็นแนวทางการปฏิบัติตนของสตรีมุสลิม สตรีมุสลิมจะดำเนินชีวิตตามหลักศรัทธาของศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการแต่งกายภายใต้หลักบัญญัติของศาสนาที่มีความเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งเป็นสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นและกลมกลืนที่สุด ทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและการปรับเปลี่ยนในช่วงเทศกาลต่าง ๆ อันเป็นความงามในบริบทมุสลิม และแม้การแต่งกายของสตรีมุสลิมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมไทยในช่วงที่ผ่านมาท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมแต่สตรีมุสลิมก็ยังคงตระหนักและเห็นคุณค่าของความศรัทธาการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์การแต่งกายที่สืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง และ

ปรับตัวให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทในปัจจุบันมากขึ้น ในทัศนะของผู้เขียนจึงเห็นว่า สตรีมุสลิมจะตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญในหลักคำสอนของศาสนาอิสลามในการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์การแต่งกายตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *การสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต พ.ศ.2561*. กรุงเทพฯ : กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- ฉันทภัทร รุ่งธนาภิรมย์. (2560). *ทฤษฎีความงาม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แอมโพรี่พรินท์.
- ศุภชัย ศุภชัยพัชร์ เพื่อการพิมพ์อัลกรุอาน . (2564). *พระมหาคัมภีร์อัลกรุอานพร้อมความหมายภาษาไทย*. สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ประเทศไทย.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี และ คณะ. (2557). *คนหนุ่มสาวมุสลิมกับโลกสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนีย์จิตต์หวมด. (2531). *กลุ่มชาติพันธุ์: ชาวไทยมุสลิม*. กรุงเทพฯ : กองทุนสง่ารัฐจิระอัมพร.
- อัมพร หมาดเด็น (2557). *พลวัตสังคมสังเวียน: ขบวนการฟื้นฟูสลามของผู้หญิงมุสลิมในสังคมไทย*. *คนหนุ่มสาวมุสลิมกับโลกสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซาฟิส สาและ (2557). *โลกาภิวัตน์กับการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์มุสลิม: พลวัตของกระแสอิสลาม ‘บริสุทธิ’ ในสังคมมุสลิมไทย*. *คนหนุ่มสาวมุสลิมกับโลกสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัชชัย สุฮัยรี อิลยาส. (มปป). *สตรีมุสลิมกับอาภรณ์*. กรุงเทพฯ : M.K.IMAGE CO.,LTD
- คมกฤษ กล่อมเกลี้ยง.(2555). *แฟชั่นมุสลิมชายแดนใต้ เกร็งครัด สวยงาม และตามเทรนด์*. วารสารรัฐสมิแล. 33(1) มกราคม - เมษายน, 35-41. สืบค้น 20 กันยายน 2565, จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rusamelae/article/view/63084/51840>
- จุรีรัตน์ บัวแก้ว. (2558). *พื้นผ้าโบราณของจังหวัดชายแดนภาคใต้: วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*. 15(1) ตุลาคม 2557-มีนาคม. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/cjwu/article/view/95355/74486>
- ณัฐนา นวลยัง. (2562). *วิวัฒนาการวัฒนธรรมการแต่งกายจากอดีตสู่ปัจจุบันของภาคใต้*. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://human.skru.ac.th/husoconference/conf/O2.pdf>
- นริศรา สี่โปกตาล. (2558). *ผู้หญิงมุสลิมในยุคโลกาภิวัตน์: ดีความและต่อรอง, ตรัทธิศาและความเปลี่ยนแปลง*. สืบค้น 22 กันยายน 2565, จาก <https://prachatai.com/journal/2015/12/63168>

พิเชฐ แสงทอง. (2555). ประวัติศาสตร์สังคมของผ้าคลุม: มุมมองจากตะวันออกกลาง. วารสาร
รัฐมิแล. 33(1) มกราคม - เมษายน, 35-41. สืบค้น 20 กันยายน 2565, จาก [https://
so05.tci-thaijo.org/index.php/rusamelae/article/view/63080/51836](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rusamelae/article/view/63080/51836)

รวีวรรณ พุดซ้อน. (2563). “บานง” เครื่องแต่งกายของสตรีมุสลิมชายแดนใต้. สืบค้น 12
พฤศจิกายน 2565, จาก <https://www.finearts.go.th/promotion/view/22582>

มาวัดดะห์จะปะเกีย. (2561). ผู้หญิงกับการฝ่าฝืนเรื่องการแต่งกาย. สืบค้น 28 กันยายน 2565,
จาก <https://islamhouse.muslimthai.com/article/20859>

วารภรณ์ ทนงศักดิ์. (2561). ภูมิทัศน์วัฒนธรรมปยูจากอิทธิพลของศาสนาอิสลามและความ
เป็นพื้นที่ชายแดน: การแต่งกาย นุ่งหม่มตามวิถีมุสลิม. สืบค้น 20 กันยายน 2565, จาก
http://www2.huso.tsu.ac.th/puyu2020/featured_11.html

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. วัฒนธรรม. (2565). สืบค้น 26 สิงหาคม 2565, จาก [https://
th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%
98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1](https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1)

อนุสรณ์ นินวาน. (2562). ความงามของอาภรณ์มุสลิมชายแดนใต้ ในร่มเงาอารธรรมแห่งศรัทธา.
สืบค้น 20 กันยายน 2565, จาก <https://women.trueid.net/detail/zWOI3EY2LvrD>

สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย (องค์การมหาชน). (2560). ผ้า : หัตถกรรมในวิถีชีวิต และ
วัฒนธรรมมุสลิมชายแดนใต้. สืบค้น 28 กันยายน 2565, จาก [https://www.sacit.
or.th/uploads/items/attachments/825f9cd5f0390bc77c1fed3c94885c87/_1a
1f7bb4cb5c543374f52c40ff5df928.pdf](https://www.sacit.or.th/uploads/items/attachments/825f9cd5f0390bc77c1fed3c94885c87/_1a1f7bb4cb5c543374f52c40ff5df928.pdf)